

Veiledning om bedømmelse (sensur) av doktorgrader ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT)

Veiledningen bygger på <i>Veiledning om bedømmelse av norske doktorgrader anbefalt av UHR 22. mars 2007</i> og er satt opp innenfor rammen av UiTs doktorgradsforskrifter		
Fastsatt av	Universitetsdirektøren	15. august 2018
Erstatter	Veiledning om bedømmelse av doktorgrader ved Universitetet i Tromsø, vedtatt 5.6.1997 (2006/3984) sist endret 18.8.2011 (2011/4064-2)	
Jnr.	2018/3802-1	

Dersom det er motstrid mellom denne veiledningen og ph.d.-forskriften/dr.philos.-forskriften, gjelder forskriften.

English version of this document.

1. Formål

Formålet med veiledningen er å gi bedømmelseskomiteer informasjon om arbeidet med bedømmelsen av en doktoravhandling, om hvordan innstillingen bør utformes og om vurdering av prøveforelesning og disputas. Veiledningen er innenfor rammene av UiTs regelverk, og beskriver normer og prosedyrer som forutsettes å være felles for norske doktorgrader. Den er generell, og må leses med forbehold for eventuelle særlige normer som gjelder for de enkelte programmene.

2. Forskrift/reglement og utfyllende bestemmelser

Arbeidet med bedømmelse av vitenskapelige avhandlinger for doktorgrader reguleres av:

- § 3-9 i lov om universiteter og høyskoler.
- Forskrift om graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Tromsø – Noregs arktiske universitet (UiT).
- Forskrift om graden doctor philosophiae (dr.philos.) ved Universitetet i Tromsø – Noregs arktiske universitet (UiT).
- Fakultetenes utfyllende regler.

3. Komitéleders oppgaver (ph.d. § 27/dr.philos. § 11)

Komiteens leder har ansvar for å organisere komiteens arbeid, herunder sørge for at arbeidet kommer raskt i gang og at tidsrammen for komitéarbeidet overholdes. Han/hun skal bidra til å samordne innstillingen og avklare arbeidsdelingen mellom komitemedlemmene under disputasen.

Som hovedregel er en av medlemmene i komiteen oppnevnt som leder. Han/hun skal delta i den faglige vurderingen av avhandlingen på lik linje med de andre medlemmene.

I særlige tilfeller – for eksempel dersom ingen av komitemedlemmene er interne og ingen kan ta på seg å være leder – oppnevner fakultetet en administrerende leder. Han/hun skal ikke delta i den faglige vurderingen av avhandlingen.

4. Bedømmelseskomiteens vurdering av avhandlingen (ph.d. § 31 / dr.philos. § 15)

4.1 Frist (ph.d. § 30 / dr.philos. § 14).

Komiteen skal normalt gi sin innstilling (sensur) innen tre måneder etter at den har mottatt avhandlingen.

4.2 Beskrivelse av arbeidet

Innstillingen skal inneholde en kort beskrivelse av avhandlingens format (monografi / artikkelsamling), type (f.eks. teoretisk / empirisk arbeid) og størrelse. Videre skal den inneholde en omtale av avhandlingens vitenskapelige betydning og dens mest sentrale momenter vedrørende teori, hypoteser, materiale, metoder og funn.

4.3 Bedømmelsen av avhandlingen

Kravene til en doktoravhandling går fram av ph.d.-forskriften § 19 og dr.philos.-forskriften § 8.

En norsk doktorgrad er en sertifisering av forskerkompetanse på et bestemt nivå. Dette nivået forutsettes å være det samme for gradene med tidsnormering og organisert forskerutdanning (ph.d.-graden) som for dr.philos.-graden, som er en fri grad. Prinsippet om likeverdighet refererer til faglig nivå og kvalitet, ikke alene til avhandlingens omfang. I den organiserte forskerutdanningen kan kompetanse være dokumentert også gjennom prøver og deltagelse i ulike typer tiltak knyttet til opplæringsdelen. Fraværet av krav til opplæring ved dr.philos.-graden forventes kompensert ved at selve avhandlingsarbeidet her er noe mer omfattende enn det en ville kreve for de organiserte programmene (f. eks. egeninnsatsen med hensyn til datainnsamling). Uansett grad skal kandidaten tilfredsstille de samme *minstekrav til forskerkompetanse* – uttrykt gjennom krav til problemformulering, presisjon og logisk stringens, originalitet, beherskelse av aktuelle analysemetoder og refleksjon over deres muligheter og begrensninger, samt oversikt over, forståelse av og et reflektert forhold til annen forskning på området.

I bedømmelsen av avhandlingen legges det spesiell vekt på om den er et selvstendig og helhetlig vitenskapelig arbeid på høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, metodisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon, behandling av litteratur og fremstillingsform. Det er spesielt viktig at det blir vurdert om materialet og metodene er tjenlige for de spørsmål som reises i avhandlingen, og om argumentene og konklusjonene som fremføres, er holdbare.

I samsvar med prinsippene i *The San Francisco Declaration on Research Assessment (DORA)*, skal det legges vekt på avhandlingens kvalitet, relevans og betydning og ikke på hvor arbeidet/arbeidene eventuelt er publisert.

Avhandlingen skal bidra til ny faglig kunnskap og ligge på et nivå som tilsier at det vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur.

Hvis avhandlingen er satt sammen av flere enkeltarbeider, må det vurderes om de utgjør en helhet. I slike tilfeller skal kandidaten i en egen del av avhandlingen – sammendraget¹ – ikke bare sammenfatte, men også sammenstille, de problemstillinger og konklusjoner som legges frem i delarbeidene i et helhetlig perspektiv og på den måten dokumentere sammenhengen i avhandlingen. Denne delen av avhandlingen er derfor meget viktig både for kandidaten og for komiteen i dens vurdering.

Hvis avhandlingen omfatter fellesarbeid, skal det følge med avhandlingen erklæring fra medforfatter(e), med hans/hennes/deres samtykke til at arbeidet benyttes som del av doktoravhandlingen. Komiteen skal vurdere om kandidatens innsats kan identifiseres og om kandidaten står som eneansvarlig for en tilstrekkelig stor del av avhandlingen. Avhandlingens sammenfattende del skal være utformet av kandidaten alene. Dersom kandidatens egen dokumentasjon ikke er tilstrekkelig, kan komiteen innhente ytterligere opplysninger.

Hvis avhandlingen i sin helhet er innlevert som et fellesarbeid, er det rimelig å forvente at forskningsprosjektet og/eller avhandlingen vil være mer omfattende enn det en ville forvente av et

¹ Denne sammenfatningen er kalt «kappen» innenfor enkelte fag.

individuelt arbeid. Så langt det er mulig skal hver av kandidatene vurderes og prøves etter de samme krav som når arbeidet er utført av én person.

4.4. Innhentning av tilleggsinformasjon (ph.d. § 29 / dr.philos. § 13).

Komiteen kan be kandidaten legge fram grunnlagsmateriale og utfyllende eller oppklarende tilleggsinformasjon. Komiteen kan innkalle veileder for ph.d.-kandidat til møte for å gjøre rede for veiledningen og arbeidet med avhandlingen.

4.5 Konklusjonen

Her foretas en vurdering og avveining av sterke og svake sider ved avhandlingen. Dette leder til en konklusjon om hvorvidt komiteen finner avhandlingen verdig til å forsvares offentlig i disputas (er bestått), eller anbefaler at avhandlingen ikke godkjennes for disputas (ikke bestått).

Dersom komiteen vurderer det slik at arbeidet ikke bør godkjennes for disputas slik det foreligger, men at avhandlingen med en viss omarbeiding ville kunne bringes opp på et tilfredsstillende nivå innen en frist på inntil tre måneder, kan den gi en anbefaling om at kandidaten bør få anledning til slik omarbeiding. Komiteen skal i slike tilfeller gi tydelige føringer når det gjelder hvilke områder avhandlingen må forsterkes på (f. eks. metodebruk, forholdet mellom materiale og konklusjon, begrepsbruk, klarhet i problemstilling) uten at anbefalingen kan oppfattes som en forsikring om godkjenning etter omarbeiding. Fakultetet avgjør om kandidaten skal få anledning til slik omarbeiding (ph.d. § 32 tredje ledd / dr.philos. § 16 tredje ledd.).

4.6 Komiteens innstilling (ph.d. §§ 31 og 32 / dr.philos §§ 15 og 16)

Komiteen leverer begrunnet innstilling til fakultetet. Dissenser skal også begrunnes. Individuelle uttalelser kan legges ved.

Når komiteen konkluderer med å godkjenne avhandlingen for disputas, bør begrunnelsen kunne formuleres relativt kort. Komiteen bør da bestrebe seg på å gi innstillingen i en generell og kortfattet form. I de tilfeller hvor komiteen konkluderer med at avhandlingen ikke bør godkjennes, vil det være naturlig med en noe mer utførlig begrunnelse. Det samme gjelder dersom komiteen finner grunn til å anbefale at en kandidat skal få omarbeide avhandlingen før endelig vedtak blir gjort.

5. Behandling av innstillingen ved fakultetet (ph.d. §§ 31 og 32 / dr.philos. §§ 15 og 16)

Fakultetet sender innstillingen til kandidaten. Når innstillingen er enstemmig positiv, gjennomføres disputas uten vedtak ved fakultetet. Dersom det er dissens i komiteen eller innstillingen er enstemmig negativ, får kandidaten en frist på ti arbeidsdager til å komme med skriftlige merknader til fakultetet. Det samme gjelder dersom komiteen anbefaler omarbeiding i første levering. Dersom det vurderes nødvendig for å opplyse saken, sender fakultetet merknadene til komiteen, som får anledning til å komme med merknader. Deretter vedtar fakultetet om avhandlingen er verdig forsvar (bestått) eller om avhandlingen ikke godkjennes for disputas (ikke bestått).

Dersom avhandlingen vurderes til ikke bestått, får kandidaten informasjon om adgangen til å kontinuere og om adgangen til å klage over vedtaket.

6. Komiteens bedømmelse av prøveforelesning og disputas

6.1 Prøveforelesningen (ph.d. § 34 / dr.philos § 18 første til fjerde ledd)

Formålet med prøveforelesningen er at kandidaten skal dokumentere evne til formidling av forskningsbasert kunnskap. Forelesningen bør normalt legges opp slik at den med utbytte kan følges av tilhørere med forkunnskaper tilsvarende de en ville forvente å finne blant viderekomne studenter i faget (minst ett års utdanning på universitetsnivå).

Komiteen fastsetter tittel på forelesningen. Den skal ikke stå i direkte sammenheng med temaet for avhandlingen. Fakultetet kunngjør tittelen til kandidaten ti arbeidsdager før disputasen.

I bedømmelsen av prøveforelesningen vektlegges både faglig innhold og evne til formidling. Prøveforelesningen er en del av doktorgradsprøven og må være godkjent av komiteen før disputasen. Hvis prøveforelesningen ikke godkjennes, kan kandidaten fremstille seg til ny prøveforelesning og disputas.

6.2 *Disputasen* (ph.d. § 36 / dr.philos. § 19).

Fakultetet utpeker opponentene. Valg av opponenter bør skje slik at kritiske innvendinger overfor avhandlingen ikke undertrykkes. Disputasen ledes av dekan eller den dekan bemyndiger. Avhengig av fakultetets regler gjør kandidaten selv, eller førsteopponent, rede for hensikten med og resultatet av den vitenskapelige undersøkelsen. Førsteopponenten innleder diskusjonen og andreopponenten avslutter disputasen. Øvrige tilstedeværende som ønsker å delta i drøftingen *ex auditorio*, må under disputasen gi melding om dette til disputasens leder innen et tidspunkt som denne fastsetter og kunngjør ved åpningen. For nærmere beskrivelse av disputasens forløp vises til forskriftene med utfyllende bestemmelser og for øvrig til tradisjonsbestemte normer for gjennomføring av disputasen for det enkelte program.

Hvis avhandlingen i sin helhet er innlevert som et fellesarbeid, bestemmer komiteen hvordan en eventuell disputas skal avvikles. Dersom doktorandene får anledning til å forsvare avhandlingen ved en fellesdisputas, skal opponentene se til at hver av kandidatene i rimelig utstrekning blir gjenstand for prøving individuelt.

Disputasen skal være en faglig diskusjon mellom opponenter og doktorand vedrørende problemformuleringer, metodisk, empirisk og teoretisk grunnlag, dokumentasjon og fremstillingsform. Det bør legges spesiell vekt på å få etterprøvd holdbarheten av viktige konklusjoner som kandidaten har trukket i sitt arbeid. De problemstillinger som opponentene velger å forfølge, behøver ikke være begrenset til de som er omtalt i komiteinnstillingen. Opponentene bør bestrebe seg på - så langt det er mulig - å gi diskusjonen en form som gjør at også de som ikke har lest avhandlingen eller kjenner fagfeltet inngående kan følge diskusjonen.

Disputasens leder har ansvar for å disponere tiden hensiktsmessig slik at disputasen blir gjennomført innenfor tidsrammen. Leder erklærer disputasen for avsluttet. Han/hun skal ikke gi en vurdering av disputasen, men vise til at komiteen etter disputasen skal vurdere om den er bestått/ikke bestått.

6.3 *Vurdering av disputasen* (ph.d. § 36 / dr.philos. § 20).

Dersom et arbeid er funnet verdig til å forsvares offentlig i disputas, vil dette normalt føre til at avhandlingen og forsvaret av den godkjennes for doktorgraden. Dersom avhandlingens sentrale konklusjoner likevel, i lys av nye momenter som kommer frem under disputasen, viser seg utvilsomt ikke å være holdbare, må bedømmelseskomiteen vurdere disputasen som ikke godkjent. Det samme gjelder dersom det under disputasen kommer frem klanderverdige forhold av vesentlig betydning for vurderingen av arbeidet, som brudd på forskningsetiske normer eller god akademisk skikk for øvrig.

6.4 *Komiteens vurdering* (ph.d. § 36 /dr.philos. § 20)

Bedømmelseskomiteen melder etter disputasen skriftlig fra om disputasen er godkjent eller ikke. Dersom det fremkommer nye momenter under disputasen som skaper usikkerhet i komiteen og som ikke kan bringes på det rene under selve disputasen, bør komiteen avklare og vurdere eventuelle konsekvenser av disse før den meddeler sin endelige vurdering. Når et flertall av komiteen har godkjent disputasen, er doktoranden kreert og fakultetet skriver ut vitnemål.